

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Тодорка Игнатова Костадинова, д.и., професор в ПН 3.7 „Администрация и управление“ във Факултет по обществено здравеопазване, директор “Акредитация, качество и проектна дейност“ в Медицински университет – Варна, ул. „Марин Дринов“ 55, Варна 9002, тел. 052 677 089, мобилен тел.: 0889588408, e-mail: kostadinova@mu-varna.bg

член на научно жури съгласно Заповед № 92 от 17.02.2026 на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност „доктор на науките“ в професионално направление 3.7 Администрация и управление

Автор на дисертационния труд: д-р Анджей Яновски

Тема на дисертационния труд: “Управление на талантите в животозастрахователната индустрия - моделът и емпиричната му проверка“ (Talent management in life insurance industry – the model and its empirical verification)

I. Биографични данни за кандидата

През 1996 г. Анджей Яновски завършва магистърска степен по строително инженерство в Университета по наука и технологии в Бидгощч, а през 2002 г. придобива втора магистърска степен по бизнес администрация в САЩ (J. Mack Robinson College of Business към Georgia State University). През 2007 г. защитава докторска степен по икономика със специализация в управлението на човешките ресурси и застраховането към Института по организация и управление в индустрията ORGMASZ, Варшава.

Професионалната му кариера започва през 1994 г. в застрахователния сектор. В периода 2000–2010 г. работи като застрахователен брокер и мени-

джър, а от 2010 г. заема ръководни позиции, включително търговски директор. От 2022 г. е председател на управителен орган на компания.

В академичната сфера работи като преподавател от 2007 г., като в периода 2010 – 2016 г. е ръководител на катедра, а от 2018 г. е професор в Европейски университет по медицински и социални науки във Варшава. Участва активно в научни изследвания от 2007 г., като е автор и съавтор на десетки научни публикации и участник в множество международни проекти и конференции.

Владее английски, руски, украински и италиански език.

II. Обща характеристика и актуалност на темата на дисертационния труд

Представеният ми за разглеждане и рецензия дисертационен труд обхваща 386 страници (без приложенията) и включва въведение, пет глави, заключение, библиография и 4 приложения. Съдържанието е илюстрирано с 40 фигури и 53 таблици. Използваната литература се състои от 669 (включително интернет страници) източника на полски и английски език.

Темата на разработката е дисертабилна и актуална.

Предмет на това изследване са най-ефективните застрахователни агенти, които работят на самостоятелна основа в четири водещи животозастрахователни компании на полския пазар: ALLIANZ Polska, Metlife Polska, PZU Życie и Nationale-Nederlanden. **Обект** на изследването са про-ефективните характеристики на човешките ресурси – по-специално личностни черти и компетенции – и тяхното влияние върху резултатите от продажбите на водещи животозастрахователни компании в Полша.

Целта на дисертацията е да се разработи и емпирично провери интегративен модел за управление на талантите в животозастрахователната индустрия, базиран на парадигмата на Австрийската школа по икономика и отчитащ потенциала за внедряване на изкуствен интелект в HR процесите.

Има и няколко специфични цели, които служат за постигане на основната цел, което оценявам като добър подход:

- да се анализира съществуващата академична литература, посветена на управлението на талантите, с цел дефиниране на таланта и основните подходи към него,

- да се анализира връзката между талантливите индивиди („Играчи от А“) и по-малко ефективните („Играчи от В1“ и „В2“) и техните характеристики, свързани с работата, върху техните продажбени резултати и, като следствие, въз основа на принципите на Австрийската школа по икономика, ефективността на животозастрахователните компании,

- щателно да се проучат на възможностите за ефективно интегриране на изкуствен интелект за стратегии за управление на талантите,

- да се формулират препоръки за бъдещи насоки на изследване и организационни стратегии, насочени към повишаване на ефективността на процесите за управление на талантите.

Следва описание на **теоретико-когнитивните и емпиричните задачи.**

Методологията на изследването е добре обоснована във въведението.

Ограниченията на изследването са описани подробно.

В първа глава се разглеждат същността, възникването и развитието на животозастрахователните компании в световен, европейски и национален мащаб (за Полша), включително правните разпоредби в Европейския съюз. В представения задълбочен анализ личи опита на автора и неговата професионална позиция. В тази част на дисертацията д-р Яновски изследва и анализира доминиращите животозастрахователни компании в Полша (четири международни, една полска) в контекста на съвременните пазарни тенденции и условия, свързани с животозастрахователните агенти (застрахователни посредници).

Във втора глава са представени концепцията, ролята и значението на таланта, както и основните подходи в управленската литература към възприемането на таланта: - обективен и субективен, приобщаващ и изключващ. Ак-

центрира се върху модела „Голямата петица“, включително някои теоретични съображения и доказателства за емпирична полезност, включително за животозастрахователните компании. Тази глава подчертава същността и значението на компетентността в системите за управление на човешките ресурси, чрез подробно представяне на индивидуалното и организационното ниво, както и на оперативната дейност на животозастрахователните компании. Авторът много умело обосновава включването на подхода, базиран на представянето, в интегративния модел на управление на талантите чрез анализиране на историята на икономическата мисъл в контекста на човешкия подход към организационното представяне.

В **трета глава** се разглежда организационния контекст на управлението на талантите. Въз основа на критичен преглед на литературата авторът установява липсата на единно, научно обосновано разбиране за таланта. Преобладаващите модели за управление на талантите в научната литература са представени в аналитичен контекст. В тази част на дисертацията д-р Яновски отново проявява своята изследователска смелост като заявява, че повечето модели за управление на талантите функционират само на теоретично ниво и нямат практическа проверка. Неговото изследване е принос към запълване на тази празнина в научната област, включително с предложението за интегриране на изкуствения интелект в процеса на управление на талантите. Той разглежда възможностите и рисковете, свързани с неговото използване, включително етичните съображения за организации като животозастрахователните компании.

Четвъртата глава е разделена на няколко подчасти. В нея са разглеждани принципите на Австрийската школа по икономика и по-специално - в контекста на предприемачеството. Авторът показва по много интересен и професионален начин ролята на учени като Хайек, Шумпетер, Мизес в процеса на формиране на научните и организационни подходи за измерване на ефектите от професионалната дейност на хората в организациите. Той допълва това с ролята им за формиране на предприемаческите действия, които характеризират

рат правните и професионалните взаимоотношения между животозастрахователните компании и застрахователните агенти. В тази глава на дисертацията е представен и авторски **интерактивният модел за управление на талантите**.

Пета глава се фокусира върху практическото изследване в избрани животозастрахователни компании, базирано на модела „Голямата петица“ и проследява развитието на талантиви индивиди чрез създадения профил на професионални, социални и организационни компетенции. Авторът включва в тази глава и теоретичните основи на връзките между изследваните променливи, които формулират пет основни и 17 поддържащи хипотези, като по този начин съставят изследователския модел. Изграденият модел е тестван и са направени заключения.

Заключението на дисертацията е логично и адекватно. Препоръките, направени в автореферата, са добър финал на дисертацията.

III. Приноси на дисертацията

Приносите на дисертацията са разделени в три групи: научни, научно-приложни и приложни. Те могат да бъдат обобщени, както следва:

Научни приноси:

- 1) Извеждане на обобщения с теоретично и методологично значение за управлението на човешките ресурси в животозастрахователните компании и по-конкретно – за управлението на талантите;
- 2) Въвежда се ново определение за талант, специфично за животозастрахователните организации; дисертацията предлага нова теоретична перспектива, характеризираща таланта като резултат от разпределено вземане на решения и специални индивидуални способности;
- 3) Разработен е интегриран модел за управление на талантите, комбиниращ няколко теоретични направления – личност, мотивация, компетентност и пазарна динамика – в единна и последователна рамка, подходяща за животозастрахователния сектор.

Научно - приложни:

- 1) Изследването включва техники за изкуствен интелект в изследванията за управление на талантите. Методологично се използват подходи за прогнозна аналитика и извличане на данни за идентифициране и развитие на таланти;
- 2) Разработеният интегративен модел може да намери приложение във всеки сектор, който зависи от индивидуален търговски или обслужващ персонал.

Приложни:

- 1) Моделът е разработен и усъвършенстван въз основа на оригинално емпирично изследване, проведено в Полша в животозастрахователния сектор; резултатът е теоретично обоснован и валидиран план за управление на талантите, използващ реални данни.
- 2) Разработени са профили на компетентностите за високо успешни агенти по животозастраховане, които могат да бъдат директно приложени при набирането и развитието на персонала;
- 3) Предложени са стратегии за целенасочено обучение и развитие, съобразени с профила на компетентностите на новоназначените агенти по животозастраховане;
- 4) Изследването е полезно за мениджърите и доказва, че хората със средни и по-високи компетенции могат да имат висок потенциал и да допринесат за представянето на компанията.

IV. Автореферат и публикации по труда

Авторефератът е в обем от 47 страници. Той представя коректно и на издържан професионален език структурата и съдържанието на дисертационния труд. В него са представени много подходящо най-важните моменти и изводи от изследването. По отношение на обема на научната продукция, д-р Яновски представя необходимия брой и обем научна продукция и цитирания съгласно Закона за академично развитие на академичния състав в Р България (ЗРАСРБ).

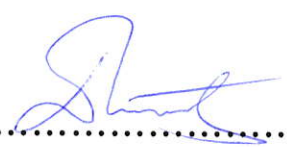
Повечето негови статии са в индексирани и цитирани бази данни. Цитиранията на автора показват, че неговата научна продукция е известна и дискутирана в научната общност.

V. Заключение

Въз основа на съдържателното, структурно и комплексно оценяване на представения дисертационен труд, автореферата и публикациите по него, **давам положителна оценка и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят научна степен „Доктор на науките“ на д-р Анджей Яновски** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.7. “Администрация и управление“.

23.03.2026 г.

гр. Варна

Изготвил рецензията:

/Проф. Т. Костадинова, д.и./

